

ความสัมพันธ์หุ้นส่วนทางยุทธศาสตร์แบบรอบด้านอาเซียน-ออสเตรเลีย
(ASEAN-Australia Comprehensive Strategic Partnership)

ภูมิหลัง

- ออสเตรเลียเป็นประเทศแรกที่สถาปนาความสัมพันธ์ประเทศคู่เจรจากับอาเซียนเมื่อปี 2517 (48 ปี) โดยมีการประชุมระหว่างผู้นำครั้งแรกเมื่อเดือนสิงหาคม 2520 ณ กรุงกัวลาลัมเปอร์
- ที่ประชุมระดับผู้นำอาเซียน-ออสเตรเลียเพื่อฉลองครบรอบ 40 ปีความสัมพันธ์ฯ เมื่อปี 2557 เห็นพ้องให้ยกระดับความสัมพันธ์เป็นหุ้นส่วนทางยุทธศาสตร์ (Strategic Partnership)
- ที่ประชุมรัฐมนตรีต่างประเทศอาเซียน ครั้งที่ 53 และที่ประชุมสุดยอดอาเซียน ครั้งที่ 37 เมื่อปี 2563 เห็นชอบการจัดประชุมสุดยอดอาเซียน-ออสเตรเลียเป็นประจำทุกปี และเมื่อวันที่ 14 พฤศจิกายน 2563 ในการประชุมสุดยอดอาเซียน-ออสเตรเลีย ทุกสองปี ครั้งที่ 2 (2nd ASEAN-Australia Biennial Summit) ผู้นำทั้งสองฝ่ายยินดีที่จะมีการประชุมสุดยอดอาเซียน-ออสเตรเลียเป็นประจำทุกปี นับตั้งแต่ปี 2564¹
- ที่ประชุมสุดยอดอาเซียน-ออสเตรเลีย ครั้งที่ 1 เมื่อวันที่ 27 ตุลาคม 2564 เห็นพ้องต่อข้อเสนอของออสเตรเลียในการเปลี่ยนสถานะความสัมพันธ์จากหุ้นส่วนทางยุทธศาสตร์เป็น **หุ้นส่วนทางยุทธศาสตร์แบบรอบด้าน (Comprehensive Strategic Partnership - CSP)**

ภาพรวมความสัมพันธ์

- อาเซียนกับออสเตรเลียมีความสัมพันธ์ใกล้ชิด และมีความร่วมมือที่ครอบคลุมในทุกมิติ
อาเซียนมองว่า ออสเตรเลียเป็นประเทศคู่เจรจาที่เก่าแก่ที่สุดของอาเซียนที่ได้สนับสนุนการดำเนินโครงการต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมการสร้างความร่วมมืออาเซียน โดยเฉพาะด้านการพัฒนา เศรษฐกิจ และการศึกษา
ออสเตรเลียมองตนเองว่า เป็นประเทศขนาดกลางที่มีบทบาทในภูมิภาค โดยให้ความสำคัญกับประเด็นความมั่นคง การส่งเสริมค่านิยมประชาธิปไตย สิทธิมนุษยชน และแนวคิดเสรีนิยมทางการเมืองและการค้า
- ออสเตรเลียจัดทำ “สมุดปกขาว” ด้านนโยบายต่างประเทศ (Foreign Policy White Paper)² เมื่อปี 2560 เพื่อเป็นกรอบดำเนินนโยบายต่างประเทศระยะยาว โดยระบุว่า ออสเตรเลียให้ความสำคัญกับภูมิภาคอินโด-แปซิฟิก³ ที่เปิดกว้างที่มีอาเซียนเป็นแกนกลาง และยึดว่า **ความมั่นคงและมั่งคั่งของอาเซียนคือความมั่นคงและมั่งคั่งของออสเตรเลียเช่นกัน** ทั้งนี้ ออสเตรเลียได้เป็นเจ้าภาพจัดการประชุมอาเซียน-ออสเตรเลียสมัยพิเศษ ณ นครซิดนีย์ เมื่อปี 2561 ซึ่งเป็นครั้งแรกที่มีการประชุมผู้นำอาเซียน-ออสเตรเลียนอกภูมิภาคอาเซียน พร้อมทั้งประกาศ **15 ข้อริเริ่ม**ที่จะขยายความร่วมมือกับอาเซียน⁴ และในการประชุมสุดยอดอาเซียน-ออสเตรเลีย ครั้งที่ 1 เมื่อปี 2564 ออสเตรเลียได้ประกาศข้อริเริ่ม Australia for ASEAN Futures โดยจะจัดสรรงบประมาณจำนวน 120 ล้านดอลลาร์ออสเตรเลียเพื่อสนับสนุนโครงการในสาขาที่เห็นพ้องร่วมกัน

¹ ออสเตรเลียเป็นประเทศที่ 6 ที่จะมีการประชุมระดับผู้นำกับอาเซียนทุกปี เช่นเดียวกับ 1) สหรัฐฯ 2) อินเดีย 3) จีน 4) ญี่ปุ่น 5) สาธารณรัฐเกาหลี

² ถึงแม้ “สมุดปกขาว” ฉบับใหม่จะคล้ายคลึงกับฉบับเดิมที่จัดทำเมื่อปี 2546 แต่เป็นครั้งแรกที่มีการกล่าวถึงบทบาทและอิทธิพลของจีนที่เพิ่มมากขึ้นในภูมิภาค ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญต่อการดำเนินนโยบายต่างประเทศของออสเตรเลียในปัจจุบัน

³ ออสเตรเลียมองว่า อินโด-แปซิฟิกครอบคลุมเอเชียตะวันออก เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เอเชียใต้ ตลอดจนประเทศหมู่เกาะแปซิฟิก สหรัฐฯ และจีน

⁴ <https://aseanaustralia.pmc.gov.au/asean-australia-special-summit-initiatives.html>

ความร่วมมือด้านการเมืองและความมั่นคง

- ออสเตรเลียให้ความสำคัญกับเวทีระหว่างประเทศที่มีอาเซียนเป็นแกนกลาง (ASEAN centrality) ในการรับมือกับประเด็นปัญหาด้านความมั่นคงและภัยคุกคามรูปแบบใหม่ในภูมิภาค ได้แก่ การประชุมสุดยอดเอเชียตะวันออก (East Asia Summit: EAS) การประชุมอาเซียนว่าด้วยความร่วมมือด้านการเมืองและความมั่นคงในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก (ASEAN Regional Forum: ARF) และการประชุมรัฐมนตรีกลาโหมอาเซียน กับประเทศคู่เจรจา (ASEAN Defense Ministers Meeting Plus: ADMM-Plus)
- ออสเตรเลียเป็นอัครภาคีสันติสัญญาไมตรีและความร่วมมือในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Treaty of Amity and Cooperation in Southeast Asia: TAC) เมื่อปี 2548
- อาเซียนและออสเตรเลียลงนามใน MoU ว่าด้วยการต่อต้านการก่อการร้ายเมื่อปี 2561 ซึ่งให้ความสำคัญกับการต่อต้านการก่อการร้ายรูปแบบต่าง ๆ ผ่านการแลกเปลี่ยนข้อมูล ประสบการณ์ และแนวปฏิบัติที่เป็นเลิศ รวมถึงการเสริมสร้างขีดความสามารถของหน่วยงานและความช่วยเหลือทางเทคนิค
- ออสเตรเลียสนับสนุนการแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์/การโยกย้ายถิ่นฐานแบบไม่ปกติในภูมิภาคผ่านโครงการ ASEAN-Australia Counter Trafficking (ASEAN-ACT) ซึ่งเปิดตัวในช่วงการประชุมรัฐมนตรีต่างประเทศอาเซียน-ออสเตรเลียในปี 2562 ที่กรุงเทพฯ โดยสนับสนุนงบประมาณ 80 ล้านดอลลาร์ออสเตรเลีย ทั้งนี้ ฝ่ายไทยได้ตั้งคณะกรรมการขับเคลื่อนโครงการอาเซียน-ออสเตรเลีย เพื่อต่อต้านการค้ามนุษย์ ซึ่งมีปลัดกระทรวงยุติธรรมเป็นประธาน โดยได้จัดประชุมครั้งแรกเมื่อเดือนธันวาคม 2563
- ออสเตรเลียให้ความสำคัญกับความมั่นคงทางไซเบอร์ โดยแต่งตั้ง ดร. Tobias Feakin เป็นเอกอัครราชทูตด้านกิจการไซเบอร์ (Ambassador for Cyber Affairs and Critical Technology) ซึ่งได้มาพบหารือกับประเทศในภูมิภาค รวมทั้งไทยอย่างสม่ำเสมอ

ความร่วมมือด้านเศรษฐกิจและการพัฒนา

- สำนักเลขาธิการอาเซียนระบุว่า ในปี 2562 การค้าระหว่างกันมีมูลค่า 63,085 ล้านดอลลาร์สหรัฐ โดยออสเตรเลียเป็นคู่ค้าอันดับ 7 ของอาเซียน และอาเซียนเป็นคู่ค้าอันดับ 3 ของออสเตรเลีย และออสเตรเลียลงทุนโดยตรง (FDI) ในอาเซียนมีมูลค่า 2,700 ล้านดอลลาร์สหรัฐ เป็นลำดับที่ 6 ของประเทศคู่เจรจาอาเซียน ทั้งนี้ สถิติของกระทรวงการต่างประเทศและการค้าออสเตรเลียระบุว่า ปี 2563 การค้าระหว่างกันมีมูลค่า 87,000 ล้านดอลลาร์ออสเตรเลีย (ประมาณ 65,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐ)
- ออสเตรเลียลงนามความตกลงเขตการค้าเสรีอาเซียน-ออสเตรเลีย-นิวซีแลนด์ (AANZFTA) เมื่อปี 2552 ซึ่งเป็นความตกลงการค้าเสรีฉบับแรกของอาเซียนที่ครอบคลุมทุกสาขา และมีผลบังคับใช้ตั้งแต่ปี 2553 โดยปัจจุบันอาเซียนและออสเตรเลียอยู่ระหว่างการเจรจากระดับ AANZFTA ให้มีมาตรฐานเท่าเทียมกับ RCEP โดยจะเพิ่มประเด็นด้านสิ่งแวดล้อม สิทธิแรงงาน และ industrial subsidies เป็นต้น นอกจากนี้ ออสเตรเลียสนับสนุนความตกลงหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจระดับภูมิภาค (Regional Comprehensive Economic Partnership: RCEP) ให้มีผลบังคับใช้โดยเร็ว
- ออสเตรเลียให้การสนับสนุนอาเซียนในด้านการส่งเสริมความเชื่อมโยงในอาเซียน ผ่านโครงการภายใต้ Master Plan on ASEAN Connectivity (MPAC) 2025 ด้านการรวมตัวทางเศรษฐกิจ และลดช่องว่างการพัฒนาผ่าน Initiative for ASEAN Integration (IAI) Work Plan IV และ ASEAN-Australia Development Cooperation Program Phase II (AADCP II) ทั้งนี้ ออสเตรเลียได้เสนอโครงการ Australia for ASEAN-Economic and Connectivity (Aus4ASEAN-ECON) ภายในงบประมาณจำนวน 80 ล้านดอลลาร์ออสเตรเลีย ในระยะเวลา 10 ปี เพื่อมาทดแทนโครงการ AADCP II ซึ่งจะสิ้นสุดลงในวันที่ 31 ธันวาคม 2565
- ในการประชุมสุดยอดอาเซียน-ออสเตรเลีย สมัยพิเศษ ณ นครซิดนีย์ เมื่อปี 2561 ออสเตรเลียประกาศข้อริเริ่มด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ ASEAN-Australia Digital Standards, ASEAN-Australia Smart Cities, Regional Economic Policy Cooperation, ASEAN Linkage to the Global

Infrastructure Hub และ ASEAN-Australia Infrastructure Cooperation และในการประชุมสุดยอดอาเซียน-ออสเตรเลียอย่างไม่เป็นทางการในระหว่างอาหารเช้าที่สิงคโปร์ เมื่อปี 2561 ออสเตรเลียได้ประกาศข้อริเริ่มใหม่อีก 1 โครงการ คือ Southeast Asia Economic Governance and Infrastructure Facility (SEAEIGF) ซึ่งต่อมาเปลี่ยนชื่อเป็น Partnerships for Infrastructure (P4I) โดยจะดำเนินการ 8 ปี (ปี 2564-2571) เพื่อให้คำปรึกษาในการสร้างสาธารณูปโภคพื้นฐานที่มีคุณภาพในประเทศสมาชิกอาเซียน

ความร่วมมือด้านสังคมและวัฒนธรรม

- ออสเตรเลียและอาเซียนมีความร่วมมือด้านการศึกษากันมายาวนาน ผ่านเครือข่ายมหาวิทยาลัยอาเซียน (ASEAN University Network: AUN) และโครงการแลกเปลี่ยนนักศึกษาภายใต้ New Colombo Plan ซึ่งครอบคลุมประเทศสมาชิกอาเซียนทุกประเทศ และการให้ทุนการศึกษา Australia Awards ASEAN Scholarship อีกทั้งยังได้จัดตั้งสภาออสเตรเลีย-อาเซียน (Australia – ASEAN Council) ขึ้นเมื่อปี 2558 เพื่อเสริมสร้างการรับรู้เกี่ยวกับอาเซียนให้กับภาคธุรกิจและประชาชนชาวออสเตรเลีย

- ออสเตรเลียสนับสนุนเงิน 4.6 ล้านดอลลาร์ออสเตรเลียสำหรับกิจกรรมด้านการจัดการภัยพิบัติ ภายใต้ ASEAN Agreement on Disaster Management and Emergency Response Work Plan ค.ศ. 2010 - 2015 โดยจัดสรรเงินบางส่วนสนับสนุนศูนย์ AHA Centre แม้ในปัจจุบันจะไม่ได้สนับสนุนเงินให้ AHA Centre แล้ว แต่ยังคงสนับสนุนผ่านโครงการ Australia Assists - Technical Assistance in Disaster Risk Management ซึ่งบริหารจัดการโดย RedR Australia และกระทรวงการต่างประเทศออสเตรเลียล่าสุด ออสเตรเลียได้ประกาศสนับสนุนเงินจำนวน 5 ล้านดอลลาร์ออสเตรเลียแก่ AHA Centre เพื่อสนับสนุนการให้ความช่วยเหลือทางมนุษยธรรมในเมียนมา

- ในด้านสาธารณสุข ออสเตรเลียได้ประกาศข้อริเริ่ม ASEAN-Australia Health Security Fellows ในช่วงการประชุมสุดยอดอาเซียน-ออสเตรเลีย สมัยพิเศษ ณ นครซิดนีย์ เมื่อปี 2561 โดยจะมอบทุนการศึกษาแก่นักระบาดวิทยาของอาเซียนเพื่อไปศึกษาต่อที่ออสเตรเลีย ซึ่งมีนักระบาดวิทยาของไทย 2 คนที่ได้รับทุนดังกล่าวเพื่อไปศึกษาต่อที่ออสเตรเลียในปี 2564 นอกจากนี้ ออสเตรเลียได้ประกาศข้อริเริ่ม ASEAN-Australia Health Security Initiative มูลค่า 5 ล้านดอลลาร์ออสเตรเลีย เมื่อปี 2563 ซึ่งแบ่งเป็นการสนับสนุนการดำเนินการของ ASEAN Coordinating Centre for Animal Health and Zoonoses 2.9 ล้านดอลลาร์ออสเตรเลีย และการดำเนินโครงการ ASEAN-Australia One Health Fellowship Programme เพื่อมอบทุนการอบรมให้แก่เจ้าหน้าที่สาธารณสุขของอาเซียนจำนวน 40 ทุน มูลค่า 2.4 ล้านดอลลาร์ออสเตรเลีย

การรับมือกับการแพร่ระบาดโควิด-19 และการประชุมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

- เมื่อวันที่ 30 มิถุนายน 2563 ที่ประชุมรัฐมนตรีต่างประเทศอาเซียน-ออสเตรเลีย สมัยพิเศษ ว่าด้วยโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (Special ASEAN-Australia Foreign Ministers' Meeting on COVID-19) ได้หารือแนวทางการรับมือกับโควิด-19 โดยเฉพาะด้านวัคซีนและยา เสรษฐกิจดิจิทัล และการรักษาห่วงโซ่อุปทาน รวมถึงการผ่อนปรนข้อจำกัดในการเดินทางระหว่างกัน ออสเตรเลียประกาศสนับสนุนเงิน 1 ล้านดอลลาร์ออสเตรเลีย สมทบกองทุน COVID-19 ASEAN Response Fund ข้อริเริ่ม ASEAN-Australia Health Security Initiative 5 ล้านดอลลาร์ออสเตรเลียและข้อริเริ่ม ASEAN-Australia Political-Security Partnership Initiative 10 ล้านดอลลาร์ออสเตรเลีย เพื่อรับมือกับความท้าทายที่เพิ่มขึ้นในภูมิภาค

- เมื่อวันที่ 14 พฤศจิกายน 2563 ที่ประชุมสุดยอดอาเซียน-ออสเตรเลีย ประจำปีสองปีครั้งที่ 2 ภายใต้หัวข้อ “Strategic Partnership for Recovery” นายกรัฐมนตรีออสเตรเลียประกาศจะให้ความช่วยเหลือเพื่อการฟื้นฟูในอาเซียน โดยจัดสรรงบประมาณต่าง ๆ ดังนี้

- 500 ล้านดอลลาร์ออสเตรเลีย ภายใต้นโยบาย Partnerships for Recovery สนับสนุนการพัฒนาวัคซีนและช่วยเหลือประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และแปซิฟิกในระยะ 3 ปี โดยส่วนหนึ่งจำนวน 21 ล้านดอลลาร์ออสเตรเลีย จะสนับสนุนการดำเนินการของศูนย์อาเซียนด้านภาวะฉุกเฉินทางสาธารณสุขและโรคอุบัติใหม่ (ASEAN Centre for Public Health Emergencies and Emerging Diseases: ACPHEED)

- 70 ล้านดอลลาร์ออสเตรเลีย ภายใต้ข้อริเริ่ม Resilience and Recovery in Southeast Asia เพื่อส่งเสริมประเด็นที่อาเซียนให้ความสำคัญ โดยเฉพาะ ASEAN Outlook on Indo-Pacific (AOIP) เช่น ความร่วมมือทางทะเล ความเชื่อมโยงและการพัฒนาที่ยั่งยืน และอีก 232 ล้านดอลลาร์ออสเตรเลีย สนับสนุนการรวมตัวทางเศรษฐกิจของอาเซียน และการพัฒนาในอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง เช่น การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน การให้ความช่วยเหลือด้านเทคนิค และการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เป็นต้น

- 104 ล้านดอลลาร์ออสเตรเลีย เพื่อสนับสนุนเสถียรภาพและความมั่นคงในภูมิภาค

- 46 ล้านดอลลาร์ออสเตรเลีย ภายใต้ข้อริเริ่ม Regional Trade for Development Initiative เพื่อสนับสนุนประเทศสมาชิกอาเซียนในการปฏิบัติตามความตกลง RCEP และ AANZFTA รวมถึงการเจรจากระดับความตกลง AANZFTA

สถานะล่าสุด

● เมื่อวันที่ 27 ตุลาคม 2564 นายกรัฐมนตรีได้เข้าร่วมการประชุมสุดยอดอาเซียน-ออสเตรเลีย ครั้งที่ 1 ผ่านระบบการประชุมทางไกล ที่ประชุมได้หารือเกี่ยวกับการรับมือกับการแพร่ระบาดของโควิด-19 แนวทางการฟื้นฟูในทุกมิติอย่างยั่งยืน และเห็นพ้องในการเปลี่ยนสถานะความสัมพันธ์อาเซียน-ออสเตรเลียเป็นหุ้นส่วนทางยุทธศาสตร์แบบรอบด้าน (CSP) โดยนายกรัฐมนตรีกล่าวถึงการวางรากฐานที่แข็งแกร่งและยั่งยืนในยุคหลังโควิด-19 โดยอาเซียนและออสเตรเลีย ควรเพิ่มพูนความร่วมมือในด้าน (1) สาธารณสุข และการพัฒนาสู่การมีความมั่นคงและสามารถพึ่งพาตนเองด้านวัคซีนในอาเซียน (2) เศรษฐกิจชีวภาพ เศรษฐกิจหมุนเวียน และเศรษฐกิจสีเขียว (BCG) ผ่านความร่วมมือด้านการวิจัยและพัฒนาในด้านเทคโนโลยีการดักจับคาร์บอน ยานยนต์พลังงานไฟฟ้าและแบตเตอรี่ และพลังงานหมุนเวียนจากพลาสติก (3) การฟื้นฟูความเชื่อมโยงระหว่างประชาชน โดยเฉพาะให้นักศึกษาอาเซียนสามารถไปศึกษาต่อที่ออสเตรเลียได้เป็นกลุ่มแรก และการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมผ่านดิจิทัลแพลตฟอร์ม นอกจากนี้ ยังสนับสนุนการดำเนินความร่วมมือที่เป็นรูปธรรมใน 4 สาขาภายใต้มุมมองอาเซียนต่ออินโด-แปซิฟิก

นายกรัฐมนตรีออสเตรเลียได้กล่าวสนับสนุนความเป็นแกนกลางของอาเซียนและกลไกที่อาเซียนมีบทบาทนำ และกล่าวว่า AUKUS เป็นอีกหนึ่งหุ้นส่วนที่จะช่วยเสริมสร้างเสถียรภาพและความมั่นคงในภูมิภาค นอกจากนี้ ยังได้ประกาศ (1) ข้อริเริ่มออสเตรเลียสำหรับอนาคตของอาเซียน (Australia for ASEAN Futures Initiative) มูลค่า 124 ล้านดอลลาร์ออสเตรเลีย เพื่อสนับสนุนการดำเนินการของอาเซียนในสาขาต่าง ๆ ที่เห็นพ้องร่วมกันในช่วง 10 ปีข้างหน้า โดยในระยะแรกจะให้ความสำคัญกับการฟื้นฟูจากโควิด-19 ความมั่นคงทางสาธารณสุข การต่อต้านการก่อการร้ายและอาชญากรรมข้ามชาติ และการส่งเสริมเศรษฐกิจหมุนเวียน เป็นต้น (2) ข้อริเริ่มทุนการศึกษาออสเตรเลียสำหรับอาเซียน (Australia for ASEAN Scholarship) สำหรับผู้นำเยาวชนอาเซียนจำนวน 100 ทุน เพื่อศึกษาต่อที่ประเทศออสเตรเลียในสาขาที่เกี่ยวข้องกับ 4 สาขาภายใต้ AOIP และ (3) ข้อริเริ่มออสเตรเลียสำหรับการพัฒนาทักษะดิจิทัลและทักษะ ในอนาคตของอาเซียน (Australia for ASEAN Digital Transformation and Futures Skills) ผ่านการให้ทุนด้านอาชีวศึกษาและการฝึกอบรมจำนวน 350 ทุน

● การประชุม ASEAN-Australia Summit ครั้งที่ 2 จะจัดขึ้นในเดือนพฤศจิกายน 2565 โดยออสเตรเลียได้เสนอให้มี Joint Statement on the ASEAN Outlook on the Indo-Pacific (AOIP) เป็นเอกสารผลลัพธ์ของการประชุมฯ

*****

กองสังคมและวัฒนธรรม/ กรมอาเซียน/ มิถุนายน 2565